

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Національний банк України

(Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 29, ст. 238)

*Із змінами і доповненнями, внесеними
Законами України*

*від 17 лютого 2000 року № 1458-III,
від 20 квітня 2000 року № 1658-III,
від 13 липня 2000 року № 1919-III,
від 7 грудня 2000 року № 2121-III,
від 20 вересня 2001 року № 2740-III,
від 10 січня 2002 року № 2922-III,
від 3 лютого 2004 року № 1416-IV,
від 1 грудня 2005 року № 3163-IV,
від 31 жовтня 2008 року № 639-VI,
від 25 грудня 2008 року № 800-VI,
від 26 грудня 2008 року № 835-VI,
від 17 березня 2009 року № 1131-VI*

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Терміни та поняття

У цьому Законі терміни та поняття вживаються у такому значенні:

абзац другий статті 1 виключено

*(згідно із Законом України
від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

банківські метали - золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів;

банківське регулювання - одна із функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків,

визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства;

банківський нагляд - система контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку;

(абзац п'ятий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III, від 10.01.2002 р. № 2922-III)

валютні цінності - матеріальні об'єкти, визначені законодавством України про валютне регулювання як засоби валютно-фінансових відносин;

відкритий ринок - ринок, на якому здійснюються операції з купівлі-продажу цінних паперів між особами, що не є первинними кредиторами та позичальниками, і коли кошти внаслідок продажу цінних паперів на такому ринку надходять на користь держателя цінних паперів, а не їх емітента. Використовується центральними банками для купівлі-продажу, як правило, короткострокових державних цінних паперів з метою регулювання грошової маси. Внаслідок купівлі збільшується вкладення коштів в економіку, внаслідок продажу - зменшується;

валютна позиція - співвідношення вимог та зобов'язань банку в іноземній валюті. При їх рівності позиція вважається закритою, при нерівності - відкритою. Відкрита позиція є короткою у разі, якщо обсяг зобов'язань по проданій валюті перевищує обсяг вимог, і довгою, якщо обсяг вимог по купленій валюті перевищує обсяг зобов'язань;

грошово-кредитна політика - комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу;

грошовий сурогат - будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів в господарському обороті, крім валютних цінностей;

(абзац десятий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

девiзна валютна політика - політика регулювання валютного курсу шляхом купівлі і продажу іноземної валюти;

дисконтна валютна політика - зниження або підвищення Національним банком України процентних ставок за кредит з метою регулювання попиту і пропозиції на позичковий капітал;

золотовалютний резерв - резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків;

абзац чотирнадцятий статті 1 виключено

*(згідно із Законом України
від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

кредитор останньої інстанції - це, як правило, Національний банк України, до якого може звернутися банк або інша кредитна установа для отримання рефінансування у разі вичерпання інших можливостей рефінансування. Національний банк України має право, але не зобов'язаний, надавати кредити для рефінансування банку, якщо це не тягне за собою ризиків для банківської системи;

казначейські зобов'язання - боргові цінні папери, що емітуються державою в особі її уповноважених органів, розміщуються виключно на добровільних засадах серед фізичних та юридичних осіб і засвідчують внесення їх власниками грошових коштів до бюджету та дають право на отримання фінансового доходу або інші майнові права, відповідно до умов їх випуску;

металеві рахунки - рахунки, які відкриваються уповноваженими банками України для обліку операцій, що здійснюються з банківськими металами;

основні засади грошово-кредитної політики - комплекс змінних індикаторів фінансової сфери, що дають можливість Національному банку України з допомогою інструментів (засобів та методів) грошово-кредитної політики здійснювати регулювання грошового обігу та кредитування економіки з метою забезпечення стабільності грошової одиниці України як монетарної передумови для економічного зростання і підтримки високого рівня зайнятості населення;

облікова ставка Національного банку України - виражена у відсотках плата, що береться Національним банком України за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання строку платежу по них і утримується з номінальної суми векселя. Облікова ставка є найнижчою серед ставок рефінансування і є орієнтиром ціни на гроші;

офіційне видання Національного банку України - спеціальне друковане видання, визначене Національним банком України як офіційне і зареєстроване в установленому порядку, в якому публікуються нормативно-правові акти

Національного банку України, а також інформаційно-аналітичні, статистичні та інші матеріали, огляди стану банківської системи України, валютного і фінансового ринків тощо;

офіційний валютний курс - курс валюти, офіційно встановлений Національним банком України як уповноваженим органом держави;

платіжний баланс - співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, і сумою здійснених нею платежів за кордон протягом певного періоду. До платіжного балансу входять розрахунки за зовнішньою торгівлею, послугами, неторговими операціями, доходи від капіталовкладень за кордоном, торгівлі ліцензіями, від фрахтування та обслуговування кораблів, туризму, утримання дипломатичних і торгових представництв за кордоном, грошові перекази окремих осіб, виплати іншим країнам за позики тощо. Платіжний баланс включає рух капіталів: інвестиції та кредити;

резервна позиція в Міжнародному валютному фонді (далі - МВФ) - вимоги держави-члена до МВФ, що визначаються як різниця між квотою та авуарами МВФ в її (держави-члена) валюті за мінусом грошових авуарів МВФ, отриманих державою-членом у вигляді кредитів МВФ та залишків на рахунок МВФ № 2, що не перевищує однієї десятої процента від квоти держави-члена;

ставки рефінансування Національного банку України - виражена у відсотках плата за кредити, що надаються комерційним банкам, яка встановлюється Національним банком України з метою впливу на грошовий оборот та кредитування. Національним банком України встановлюються облікова та ломбардна процентні ставки;

спеціальні права запозичення (СПЗ) - міжнародний резервний актив, створений МВФ з метою доповнення існуючих міжнародних резервних активів, який являє собою "кошик" із п'яти валют, склад яких переглядається кожні п'ять років. Вартість спеціальних прав запозичення визначається щоденно;

абзац двадцять шостий статті 1 виключено

*(абзац двадцять шостий в редакції
Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III,
виключено згідно із Законом України
від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

цінова стабільність - утримання системи цін на певному рівні шляхом підтримки стабільного курсу грошової одиниці України.

абзац двадцять восьмий статті 1 виключено

*(згідно із Законом України
від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

Стаття 2. Правова основа діяльності Національного банку України

Національний банк України (далі - Національний банк) є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими законами України.

Місцезнаходження керівних органів та центрального апарату Національного банку - місто Київ.

Стаття 3. Статутний капітал

Національний банк має статутний капітал, що є державною власністю.

Розмір статутного капіталу становить 10 мільйонів гривень. Розмір статутного капіталу може бути збільшений за рішенням Ради Національного банку.

(частина друга статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Джерелами формування статутного капіталу Національного банку є доходи його кошторису, а при необхідності - Державний бюджет України.

Стаття 4. Економічна самостійність

Національний банк є економічно самостійним органом, який здійснює видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису, а у визначених цим законом випадках - також за рахунок Державного бюджету України.

Національний банк є юридичною особою, має відокремлене майно, що є об'єктом права державної власності і перебуває у його повному господарському віданні.

Національний банк не відповідає за зобов'язаннями органів державної влади, а органи державної влади не відповідають за зобов'язаннями Національного банку, крім випадків, коли вони добровільно беруть на себе такі зобов'язання.

Національний банк не відповідає за зобов'язаннями інших банків, а інші банки не відповідають за зобов'язаннями Національного банку, крім випадків, коли вони добровільно беруть на себе такі зобов'язання.

Національний банк може відкривати свої установи, філії та представництва в Україні, а також представництва за її межами.

Національний банк, його установи, філії та представництва мають печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Стаття 5. Доходи і видатки

Одержання прибутку не є метою діяльності Національного банку.

Плановані доходи та витрати Національного банку відображаються в кошторисі його доходів і витрат. Кошторис доходів та витрат повинен забезпечувати можливість виконання Національним банком його функцій, встановлених Конституцією України та цим Законом.

Національний банк за підсумками року у разі перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами, затвердженими на поточний бюджетний рік, вносить до Державного бюджету України наступного за звітним року позитивну різницю, частина якої в обсязі 25 відсотків, але не менше 1 млрд. гривень, щорічно спрямовується на поповнення коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, капіталізацію банків та Державної іпотечної установи, а перевищення витрат над доходами відшкодовується за рахунок Державного бюджету України наступного за звітним року.

*(дію частини третьої статті 5 зупинено на 2000 рік згідно із Законом України від 17.02.2000 р. № 1458-III)
(частина третя статті 5 у редакції Закону України від 31.10.2008 р. № 639-VI)*

Формування фондів та резервів Національного банку на покриття фінансових ризиків, пов'язаних із виконанням його функцій, здійснюється згідно з положенням, що затверджується Радою Національного банку України.

(частина четверта статті 5 в редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Стаття 6. Основна функція

Відповідно до Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України.

На виконання своєї основної функції Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також, у межах своїх повноважень, - цінової стабільності.

Стаття 7. Інші функції

Національний банк виконує такі функції:

1) відповідно до розроблених Радою Національного банку України Основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику;

2) монопольно здійснює емісію національної валюти України та організує її обіг;

3) виступає кредитором останньої інстанції для банків і організує систему рефінансування;

4) встановлює для банків правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна;

(пункт 4 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

5) організовує створення та методологічно забезпечує систему грошово-кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу;

6) визначає систему, порядок і форми платежів, у тому числі між банками;

(пункт 6 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

7) визначає напрями розвитку сучасних електронних банківських технологій, створює, координує та контролює створення електронних платіжних засобів, платіжних систем, автоматизації банківської діяльності та засобів захисту банківської інформації;

8) здійснює банківське регулювання та нагляд;

9) веде Державний реєстр банків, здійснює ліцензування банківської діяльності та операцій у передбачених законами випадках;

(пункт 9 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III, від 10.01.2002 р. № 2922-III)

10) веде офіційний реєстр ідентифікаційних номерів емітентів платіжних карток внутрішньодержавних платіжних систем;

(статтю 7 доповнено новим пунктом 10 згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

11) здійснює сертифікацію аудиторів, які проводитимуть аудиторську перевірку банків, тимчасових адміністраторів та ліквідаторів банку;

(статтю 7 доповнено новим пунктом 11 згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III, у зв'язку з цим пункти 10 - 18

12) складає платіжний баланс, здійснює його аналіз та прогнозування;

13) представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;

14) здійснює відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютне регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті, організовує і здійснює валютний контроль за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій;

*(пункт 14 статті 7 у редакції
Закону України від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

15) забезпечує накопичення та зберігання золотовалютних резервів та здійснення операцій з ними та банківськими металами;

16) аналізує стан грошово-кредитних, фінансових, цінових та валютних відносин;

17) організує інкасацію та перевезення банкнот і монет та інших цінностей, видає ліцензії на право інкасації та перевезення банкнот і монет та інших цінностей;

18) реалізує державну політику з питань захисту державних секретів у системі Національного банку;

19) бере участь у підготовці кадрів для банківської системи України;

20) визначає особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періоду, здійснює мобілізаційну підготовку системи Національного банку;

*(статтю 7 доповнено новим пунктом 20
згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III,
у зв'язку з цим пункт 20 вважати пунктом 21)*

21) вносить у встановленому порядку пропозиції щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання функцій Національного банку України;

*(статтю 7 доповнено новим пунктом 21
згідно із Законом України від 01.12.2005 р. № 3163-IV)*

22) здійснює методологічне забезпечення з питань зберігання, захисту, використання та розкриття інформації, що становить банківську таємницю;

(статтю 7 доповнено новим пунктом 22)

*згідно із Законом України від 01.12.2005 р. № 3163-IV,
у зв'язку з цим пункт 21 вважати пунктом 23)*

23) здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах своєї компетенції, визначеної законом;

24) за спрощеною процедурою здійснює довгострокове рефінансування комерційних банків під заставу іпотечних кредитів, наданих цими банками населенню на інвестування будівництва житла в розмірі не менше ніж 80 відсотків номінальної вартості пулу іпотечних кредитів, наданого у забезпечення відповідним банкам.

*(статтю 7 доповнено пунктом 24 згідно із
Законом України від 25.12.2008 р. № 800-VI)*

Розділ II. КЕРІВНІ ОРГАНИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

Стаття 8. Керівні органи

Керівними органами Національного банку є Рада Національного банку України (далі - Рада Національного банку) та Правління Національного банку України (далі - Правління Національного банку).

*(стаття 8 в редакції Закону
України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Стаття 9. Повноваження Ради Національного банку

Рада Національного банку:

1) відповідно до загальнодержавної програми економічного розвитку та основних параметрів економічного та соціального розвитку України до 15 вересня розробляє Основні засади грошово-кредитної політики і вносить їх Верховній Раді України для інформування, здійснює контроль за виконанням Основних засад грошово-кредитної політики;

2) здійснює аналіз впливу грошово-кредитної політики України на стан соціально-економічного розвитку України та розробляє пропозиції щодо внесення відповідних змін до неї;

3) затверджує Регламент Ради Національного банку України;

4) затверджує кошторис доходів та витрат Національного банку та подає Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України до 1 вересня поточного року прогнозовані відомості про сальдо кошторису для включення до проекту Державного бюджету України на наступний рік;

5) приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку;

6) визначає аудиторську компанію для проведення аудиторської перевірки Національного банку, розглядає аудиторський висновок та затверджує бухгалтерський баланс Національного банку, публікує в офіційних друкованих засобах масової інформації щорічний баланс Національного банку;

7) затверджує щорічно до 1 липня звіт про виконання кошторису Національного банку та розподіл прибутку за звітний бюджетний рік;

8) затверджує рішення Правління Національного банку про участь у міжнародних фінансових організаціях;

9) вносить рекомендації Правлінню Національного банку в межах розроблених Основних засад грошово-кредитної політики стосовно:

методів та форм прогнозування макропоказників економічного і соціального розвитку України, а також грошово-кредитної політики;

окремих заходів монетарного і регулятивного характеру та їх впливу на економічний і соціальний розвиток України;

політики курсоутворення та валютного регулювання;

розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності;

вдосконалення платіжної системи;

інших питань, віднесених законом до компетенції Ради Національного банку;

10) вносить рекомендації Кабінету Міністрів України стосовно впливу політики державних запозичень та податкової політики на стан грошово-кредитної сфери України;

11) з метою забезпечення виконання Основних засад грошово-кредитної політики має право застосування відкладального вето щодо рішень Правління Національного банку з питань:

а) диверсифікації активів Національного банку та їх ліквідності;

б) лімітів позабалансових зобов'язань;

в) формування резервів, покриття фінансових ризиків;

г) порядку відрахувань доходів до Державного бюджету України;

д) мінімального розміру золотовалютних резервів;

е) з інших питань, віднесених до її компетенції.

Рада Національного банку не може надавати рекомендації щодо доцільності призначення на посади чи звільнення з посад Голови Національного банку, членів Правління Національного банку або давати персональну оцінку діяльності окремих посадових осіб Національного банку.

Рада Національного банку дає оцінку діяльності Правління Національного банку щодо виконання Основних засад грошово-кредитної політики та з інших питань, рішення з яких є обов'язковими для Правління Національного банку.

У разі неодноразового невиконання або неналежного виконання Правлінням Національного банку рішень Ради Національного банку, які є обов'язковими згідно з цим Законом, Рада Національного банку має право звернутися до Голови Національного банку або до Верховної Ради України та Президента України з викладенням своїх позицій.

*(стаття 9 в редакції Закону України
від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Стаття 10. Склад та формування Ради Національного банку

До складу Ради Національного банку входять члени Ради Національного банку, призначені Президентом України та Верховною Радою України. Голова Національного банку, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України, входить до складу Ради Національного банку за посадою.

*(частина перша статті 10 в редакції
Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Членом Ради Національного банку може бути громадянин України, який має вищу економічну чи фінансову освіту або науковий ступінь в галузі економіки та фінансів і при цьому має досвід постійної роботи в органах законодавчої влади або на керівних посадах центральної виконавчої влади України або банківській установі, чи наукової роботи за фінансовою чи економічною тематикою.

Президент України призначає сім членів Ради Національного банку шляхом прийняття відповідного Указу.

*(частина третя статті 10 в редакції
Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Верховна Рада України призначає сім членів Ради Національного банку шляхом прийняття відповідної Постанови.

*(частина четверта статті 10 в редакції
Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Кандидатури осіб для призначення Верховною Радою України членами Ради Національного банку проходять обговорення на спеціальному відкритому засіданні профільного Комітету Верховної Ради України, який вносить свої рекомендації Верховній Раді України.

*(частина п'ята статті 10 в редакції
Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Чергове призначення членів Ради Національного банку здійснюється не пізніше ніж за три місяці до закінчення строку повноважень попередньо призначених членів Ради Національного банку.

Строк повноважень членів Ради Національного банку - сім років, крім Голови Національного банку, який входить до складу Ради Національного банку на строк здійснення ним повноважень за посадою.

Припинення повноважень членів Ради Національного банку відбувається у зв'язку із закінченням строку їх повноважень або у разі:

- а) власного бажання, за умови подання письмової заяви;
- б) припинення їх громадянства або виїзду за межі України на постійне місце проживання;
- в) набрання законної сили обвинувальним вироком суду у скоєнні кримінального злочину;
- г) смерті або на підставі рішення суду про оголошення особи померлою або визнання безвісно відсутньою.

У випадках, визначених пунктами "а" - "г" частини восьмої цієї статті, допускається призначення нового члена Ради Національного банку до закінчення одного року з дня призначення вибулого члена Ради Національного банку.

Повноваження призначеного складу Ради Національного банку достроково припиняються у разі оголошення їй недовіри Президентом України або Верховною Радою України у зв'язку з тим, що виконання Основних засад грошово-кредитної політики за підсумками року не забезпечило стабільність грошової одиниці України. У цьому разі Президент України та Верховна Рада України зобов'язані кожен звільнити своїх представників та призначити новий склад Ради Національного банку.

*(частини сьому та восьму замінено частинами
сьомою - десятою згідно із Законом України
від 13.07.2000 р. № 1919-III,*

*у зв'язку з цим частини дев'яту – чотирнадцяту
вважати відповідно частинами одинадцятою - шістнадцятою)*

Президент України звільняє членів Ради Національного банку, призначених ним, шляхом прийняття відповідного Указу, але не раніше ніж через один рік з дня призначення.

Верховна Рада України звільняє членів Ради Національного банку, призначених нею, шляхом прийняття відповідної Постанови за поданням профільного Комітету Верховної Ради України, але не раніше ніж через один рік з дня призначення.

Повноваження Голови Національного банку як члена Ради Національного банку достроково припиняються у зв'язку з його відставкою або при звільненні його з посади за інших причин, визначених цим Законом.

Члени Ради Національного банку здійснюють свої функції на громадських засадах. Членам Ради Національного банку оплачуються витрати, понесені у зв'язку із виконанням ними повноважень відповідно до Регламенту Ради Національного банку.

*(частина чотирнадцята статті 10 із змінами,
внесеними згідно із Законом України
від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Внутрішні питання організації діяльності Ради Національного банку, порядок діловодства та інші питання визначаються Регламентом, який затверджується на її засіданні.

Розміщення та організаційно-матеріальне забезпечення Ради Національного банку здійснюються Національним банком за рахунок його кошторисних витрат.

Стаття 11. Порядок роботи Ради Національного банку

Засідання Ради Національного банку проводяться не рідше одного разу на квартал.

Позачергові засідання Ради Національного банку скликаються Головою Ради Національного банку за його власною ініціативою або Радою Національного банку за наполяганням не менше однієї третини від загальної кількості її членів, а також за вимогою Голови Національного банку України. Члени Ради Національного банку сповіщаються про засідання не пізніше як за п'ять календарних днів до дня його проведення. Порядок підготовки позачергових засідань Ради Національного банку визначається її Регламентом.

*(частина друга статті 11 із змінами, внесеними
згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Засідання Ради Національного банку є правомочними за наявності не менше десяти її членів.

(частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Засідання Ради Національного банку веде Голова Ради Національного банку, а у разі відсутності - його заступник, відповідно до Регламенту.

Рішення приймаються простою більшістю голосів від загальної кількості присутніх на засіданні членів Ради Національного банку. Кожний член Ради Національного банку має один голос.

На засідання Ради Національного банку можуть бути запрошені керівники центральних органів влади, представники суб'єктів підприємницької діяльності, науковці та інші фахівці.

Члени Правління Національного банку можуть брати участь в роботі Ради Національного банку з правом дорадчого голосу.

(частина сьома статті 11 в редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Стаття 12. Голова Ради Національного банку та його заступник

Голова Ради Національного банку обирається Радою Національного банку строком на три роки.

Голова Ради Національного банку:

організовує засідання Ради Національного банку і головує на них;
скликає позачергові засідання за своєю ініціативою або за наполяганням не менше однієї третини від загальної кількості членів Ради Національного банку, а також на вимогу Голови Національного банку;

здійснює інші повноваження і функції відповідно до Регламенту Ради Національного банку України;

Голова Ради Національного банку має заступника, який обирається Радою Національного банку строком на три роки.

(частини першу і другу замінено частинами першою – третьою згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III, у зв'язку з цим частини третю і четверту вважати відповідно частинами четвертою і п'ятою)

Заступник заміщає Голову Ради Національного банку у разі його відсутності або неможливості ним здійснювати свої повноваження та здійснює інші повноваження і функції відповідно до рішень Ради Національного банку.

Звільнення Голови Ради Національного банку або його заступника протягом строку його повноважень здійснюється:

у зв'язку із закінченням строку його повноважень;

за власним бажанням, за умови подання письмової заяви;

у разі систематичного невиконання своїх обов'язків за станом здоров'я протягом чотирьох місяців.

У разі припинення повноважень Голови Ради Національного банку або його заступника вибори на цю посаду здійснюються у порядку, передбаченому цим Законом.

Стаття 13. Рішення Ради Національного банку та відкладальне вето

Матеріали засідань Ради Національного банку оформлюються у вигляді протоколів та рішень і підписуються головуючим на її засіданні.

Рішення Ради Національного банку щодо Основних засад грошово-кредитної політики та з питань, визначених пунктами 4 - 8, 11 статті 9 цього Закону є обов'язковими для виконання Правлінням Національного банку.

*(частина друга статті 13 в редакції
Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Рекомендації Ради Національного банку розглядаються Правлінням Національного банку протягом п'яти робочих днів. За результатами такого розгляду Правління Національного банку зобов'язане надіслати Раді Національного банку вмотивовану відповідь.

Рада Національного банку не має права втручатися в оперативну діяльність Правління Національного банку.

У разі коли Рада Національного банку застосовує відкладальне вето щодо рішення Правління, таке рішення набирає чинності лише при його підтвердженні двома третинами від загальної кількості членів Правління Національного банку не пізніше п'ятиденного строку від дня застосування вето. Якщо рішення своєчасно не підтверджується двома третинами від загальної кількості членів Правління Національного банку, воно вважається таким, що не набрало чинності. У разі коли рішення Правління Національного банку набрало чинності до моменту застосування відкладального вето щодо нього, його дія зупиняється на період розгляду Правлінням Національного банку відкладального вето.

*(частина п'ята статті 13 в редакції
Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Рішення Ради Національного банку підлягають оприлюдненню, крім випадків, коли такі рішення становлять державну, банківську або службову таємницю відповідно до закону.

Членам Ради Національного банку забороняється розголошувати державну, банківську або службову таємницю, яка стала їм відома у зв'язку із здійсненням ними їх повноважень відповідно до Регламенту.

Стаття 14. Функції Правління Національного банку

Правління Національного банку згідно з Основними засадами грошово-кредитної політики через відповідні монетарні інструменти та інші засоби банківського регулювання забезпечує реалізацію грошово-кредитної політики, організує виконання інших функцій відповідно до статей 6 і 7 цього Закону та здійснює управління діяльністю Національного банку.

Стаття 15. Повноваження Правління Національного банку

Правління Національного банку:

1) приймає рішення:

щодо економічних засобів та монетарних методів, необхідних для реалізації Основних засад грошово-кредитної політики відповідно до прийнятих рішень Ради Національного банку з цих питань та необхідності забезпечення стабільності і купівельної спроможності національної валюти;

про емісію валюти України та вилучення з обігу банкнот і монет;

про зміну процентних ставок Національного банку;

про диверсифікацію активів Національного банку та їх ліквідності;

щодо лімітів позабалансових зобов'язань Національного банку;

про формування резервів та покриття фінансових ризиків Національного банку;

щодо розподілу прибутку та порядку відрахувань доходів до Державного бюджету України;

щодо мінімального розміру золотовалютних резервів Національного банку;

про встановлення лімітів операцій на відкритому ринку, які здійснює Національний банк;

про перелік цінних паперів та інших цінностей, придатних для забезпечення кредитів Національного банку;

про умови допуску іноземного капіталу до банківської системи України;

про встановлення економічних нормативів для банків;

про розмір та порядок формування обов'язкових резервів для банків;

про застосування заходів впливу до банків та інших осіб, діяльність яких перевіряється Національним банком відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність";

(абзац п'ятнадцятий пункту 1 статті 15 у редакції Закону України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

про створення та ліквідацію підприємств, установ Національного банку;

про участь у міжнародних фінансових організаціях;

про купівлю та продаж майна для забезпечення діяльності Національного банку;

(пункт 1 статті 15 у редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

щодо встановлення плати за надані відповідно до закону послуги (здійснені операції);

(пункт 1 статті 15 доповнено абзацом дев'ятнадцятим згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

2) подає на затвердження Раді Національного банку річний звіт Національного банку, проект кошторису доходів та витрат на наступний рік та інші документи і рішення відповідно до статті 9 цього Закону;

на вимогу Ради Національного банку надає для інформування бухгалтерські, статистичні та інші відомості щодо діяльності Національного банку та банківської системи України, необхідні для виконання її завдань;

(пункт 2 статті 15 в редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

3) визначає організаційні основи та структуру Національного банку, затверджує положення про структурні підрозділи та установи Національного банку, статuti його підприємств, порядок призначення керівників підрозділів, підприємств та установ;

4) затверджує штатний розпис Національного банку та форми оплати праці;

(пункт 4 статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

5) установлює порядок надання банківських ліцензій банкам, інших ліцензій юридичним особам на здійснення окремих банківських операцій, а також інших ліцензій та дозволів у випадках, передбачених законом;

(пункт 5 статті 15 у редакції Закону України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

6) видає нормативно-правові акти Національного банку;

(пункт 6 статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

7) затверджує Регламент Правління Національного банку;

8) виконує функції, передбачені статтями 3, 23, 28, 60 і 64 цього Закону, та інші функції, що впливають із основної мети діяльності Національного банку.

Стаття 16. Склад Правління Національного банку

Очолює Правління Національного банку Голова Національного банку.

Кількісний та персональний склад Правління Національного банку затверджується Радою Національного банку за поданням Голови Національного банку.

Заступники Голови Національного банку входять до складу Правління Національного банку за посадою.

Стаття 17. Порядок роботи Правління Національного банку

Порядок організації та проведення засідань Правління Національного банку визначається його Регламентом.

Стаття 18. Призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку

Голова Національного банку призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України більшістю від конституційного складу Верховної Ради України строком на п'ять років.

У разі незатвердження Верховною Радою України кандидатури, запропонованої Президентом України, питання керівництва Національним банком, а також порядок внесення нової кандидатури регулюються Законом України "Про тимчасове виконання обов'язків посадових осіб, яких призначає на посаду за згодою Верховної Ради України Президент України або Верховна

Рада України за поданням Президента України". Одна кандидатура може вноситись не більше двох разів.

Голова Національного банку звільняється з посади Верховною Радою України за поданням Президента України у таких випадках:

- 1) закінчення строку повноважень;
- 2) набрання законної сили обвинувальним вироком суду у скоєнні кримінального злочину;
- 3) у зв'язку з заявою про відставку за політичними або особистими причинами, поданою у письмовому вигляді та прийнятою Президентом України;
- 4) смерті або на підставі рішення суду про оголошення особи померлою або визнання безвісно відсутньою;
- 5) припинення громадянства або виїзду за межі України на постійне місце проживання;
- 6) за поданням Президента України в межах його конституційних повноважень.

(частина третя статті 18 в редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Стаття 19. Обов'язки та повноваження Голови Національного банку

Голова Національного банку:

- 1) керує діяльністю Національного банку;
- 2) діє від імені Національного банку і представляє його інтереси без доручення у відносинах з органами державної влади, з банками, фінансовими та кредитними установами, міжнародними організаціями, іншими установами і організаціями;
- 3) головує на засіданнях Правління Національного банку;
- 4) підписує протоколи, постанови Правління Національного банку, накази та розпорядження, а також угоди, що укладаються Національним банком;
- 5) розподіляє обов'язки між заступниками Голови Національного банку;
- 6) видає розпорядчі акти, обов'язкові до виконання усіма службовцями Національного банку, його підприємствами, установами;

7) приймає рішення з інших питань, що стосуються діяльності Національного банку, крім віднесених до виключної компетенції Ради Національного банку та Правління Національного банку відповідно до цього Закону;

8) одноосібно несе відповідальність перед Верховною Радою України та Президентом України за діяльність Національного банку.

Стаття 20. Заступники Голови Національного банку

Голова Національного банку має одного першого заступника та трьох заступників, які призначаються та звільняються ним за погодженням з Радою Національного банку.

(стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Стаття 21. Призначення та звільнення директорів департаментів

Директори департаментів Національного банку призначаються та звільняються з посади Головою Національного банку відповідно до законодавства України про працю.

Розділ III. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ТА СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

Стаття 22. Структура Національного банку

Структура Національного банку будується за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням.

До системи Національного банку входять центральний апарат, філії (територіальні управління), розрахункові палати, Банкотно-монетний двір, фабрика банкотного паперу, Державна скарбниця України, Центральне сховище, спеціалізовані підприємства, банківські навчальні заклади й інші структурні одиниці і підрозділи, необхідні для забезпечення діяльності Національного банку.

Національний банк в межах, визначених законодавством, самостійно вирішує питання організації, створення, ліквідації та реорганізації структурних підрозділів та установ Національного банку, його підприємств, затверджує їх статути та положення.

Для інкасації та охорони цінностей та об'єктів Національний банк має відомчу охорону, озброєну бойовою вогнепальною зброєю.

Стаття 23. Статус філій

Філії (територіальні управління) Національного банку не мають статусу юридичної особи і не можуть видавати нормативні акти, діють від імені Національного банку в межах отриманих від нього повноважень. Завдання і функції філій Національного банку визначаються Положенням, що затверджується Правлінням Національного банку.

Розділ IV. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА

Стаття 24. Основні засади грошово-кредитної політики

Основні засади грошово-кредитної політики ґрунтуються на основних критеріях та макроекономічних показниках загальнодержавної програми економічного розвитку та Основних параметрах економічного та соціального розвитку України на відповідний період, що включають прогностичні показники обсягу валового внутрішнього продукту, рівня інфляції, розміру дефіциту державного бюджету та джерел його покриття, платіжного та торгового балансів, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Щорічно Національний банк інформує Верховну Раду України про напрями грошово-кредитної і валютної політики, розробленої Національним банком на наступний рік і на більш тривалий період.

Стаття 25. Засоби та методи грошово-кредитної політики

Основними економічними засобами і методами грошово-кредитної політики є регулювання обсягу грошової маси через:

1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків;

(пункт 1 статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

2) процентну політику;

3) рефінансування комерційних банків;

4) управління золотовалютними резервами;

5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;

(пункт 5 статті 25 в редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

6) регулювання імпорту та експорту капіталу;

7) емісія власних боргових зобов'язань та операції з ними.

*(статтю 25 доповнено пунктом 7 згідно із
Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)*

Стаття 26. Нормативи обов'язкового резервування

*(назва статті 26 у редакції Закону
України від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

Національний банк встановлює банкам норматив обов'язкового резервування коштів. При цьому:

*(абзац перший частини першої статті 26
із змінами, внесеними згідно із Законом України
від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

1) норматив обов'язкового резервування встановлюється єдиним для банків в процентному відношенні до загальної суми залучених банком коштів в національній та іноземній валюті;

*(пункт 1 статті 26 із змінами, внесеними згідно із
Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III,
від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

2) для різних видів зобов'язань можуть встановлюватися різні нормативи обов'язкового резервування;

*(пункт 2 статті 26 із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

3) рішення про підвищення нормативу обов'язкового резервування набирає чинності не раніше ніж через 10 днів після його опублікування.

*(пункт 3 статті 26 із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

Стаття 27. Процентні ставки

Національний банк встановлює порядок визначення облікової ставки та інших процентних ставок за своїми операціями.

Стаття 28. Управління золотовалютними резервами

Національний банк забезпечує управління золотовалютними резервами держави, здійснюючи валютні інтервенції шляхом купівлі-продажу валютних цінностей на валютних ринках з метою впливу на курс національної валюти щодо іноземних валют і на загальний попит та пропозицію грошей в Україні.

Стаття 29. Операції відкритого ринку

Операціями відкритого ринку Національного банку є купівля-продаж казначейських зобов'язань, а також інших цінних паперів (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права) та боргових зобов'язань, визначених Правлінням Національного банку.

(стаття 29 в редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Стаття 30. Регулювання імпорту та експорту капіталу

Національний банк відповідно до законодавства України про зовнішньоекономічну діяльність та систему валютного регулювання і валютного контролю регулює імпорт та експорт капіталу.

Стаття 31. Кошти Державного бюджету України

Кабінет Міністрів України зобов'язаний зберігати кошти Державного бюджету України та позабюджетних фондів у Національному банку на рахунках Державного казначейства України.

Умови та порядок обслуговування коштів Державного бюджету України визначаються договором між Національним банком та Державним казначейством України.

Розділ V. УПРАВЛІННЯ ГОТІВКОВИМ ГРОШОВИМ ОБІГОМ

Стаття 32. Грошова одиниця

Грошовою одиницею України є гривня, що дорівнює 100 копійкам.

Випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняються.

Офіційне співвідношення між гривнею та золотом або іншими дорогоцінними металами не встановлюється.

Стаття 33. Повноваження Національного банку щодо організації готівкового грошового обігу

Для забезпечення організації готівкового грошового обігу Національний банк здійснює:

- 1) виготовлення та зберігання банкнот і монет;

- 2) створення резервних фондів банкнот і монет;
- 3) встановлення номіналів, систем захисту, платіжних ознак та дизайну грошових знаків;
- 4) встановлення порядку заміни пошкоджених банкнот і монет;
- 5) встановлення правил випуску в обіг, зберігання, перевезення, вилучення та інкасації готівки;
- 6) визначення порядку ведення касових операцій для банків, інших фінансових установ, підприємств і організацій;
(пункт 6 статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)
- 7) визначення вимог стосовно технічного стану і організації охорони приміщень банківських установ.

Стаття 34. Емісія

Виключне право введення в обіг (емісія) гривні і розмінної монети, організація їх обігу та вилучення з обігу належить Національному банку.

Готівка знаходиться в обігу у вигляді грошових знаків - банкнот (паперових) і монет (металевих). Загальна сума введених в обіг банкнот і монет зазначається в рахунках Національного банку як його пасив.

Банкноти і монети є безумовними зобов'язаннями Національного банку і забезпечуються всіма його активами.

Стаття 35. Обіг банкнот і монет

Гривня (банкноти і монети) як національна валюта є єдиним законним платіжним засобом на території України, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України за всіма видами платежів, а також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Стаття 36. Курс гривні

Національний банк встановлює офіційний курс гривні до іноземних валют та оприлюднює його.

Для регулювання курсу гривні щодо іноземних валют Національний банк використовує золотовалютний резерв, купує і продає цінні папери, встановлює і змінює ставку рефінансування та застосовує інші інструменти регулювання грошової маси в обігу.

(частина друга статті 36 із змінами, внесеними згідно

Стаття 37. Конвертованість гривні

Умови та порядок конвертації (обміну) гривні на іноземну валюту встановлюються Національним банком відповідно до законодавства України про валютне регулювання.

Національний банк не може обмежувати права суб'єктів валютного ринку на здійснення операцій з іноземною валютою, гарантовані їм законом.

Стаття 38. Порядок заміни зношених і пошкоджених банкнот і монет

Зношені і пошкоджені грошові знаки України приймаються й обмінюються безоплатно на нові грошові знаки Національним банком та банками України без обмежень щодо сум та строків такої заміни.

(частина перша статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Особливості і порядок визначення платіжності грошових знаків, а також порядок обміну зношених і пошкоджених грошових знаків встановлюються Національним банком.

Стаття 39. Вилучення з обігу банкнот і монет

Національний банк, банки України зобов'язані вилучати фальшиві, підроблені або такі, що не мають необхідних ознак платіжності, грошові знаки (банкноти, монети).

(частина перша статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Порядок вилучення таких грошових знаків встановлюється Національним банком і регулюється відповідними нормативними актами.

Національний банк та банки не зобов'язані відшкодувати знищені, загублені, фальшиві, підроблені, а також такі, що стали недійсними, банкноти та монети.

(частина третя статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Національний банк офіційно повідомляє через засоби масової інформації про вилучення з обігу грошових знаків України (банкнот, монет).

Виготовлення з метою введення в обіг або введення в обіг підроблених грошових знаків тягне за собою відповідальність відповідно до законодавства України.

Розділ VI. ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗРАХУНКІВ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Стаття 40. Регулювання розрахунків

Національний банк встановлює правила, форми і стандарти розрахунків банків та інших юридичних і фізичних осіб в економічному обігу України із застосуванням як паперових, так і електронних документів, а також платіжних інструментів та готівки, координує організацію розрахунків, дає дозволи на здійснення клірингових операцій та розрахунків.

(частина перша статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Національний банк забезпечує здійснення міжбанківських розрахунків через свої установи, дає дозвіл на проведення міжбанківських розрахунків через прямі кореспондентські відносини банків та через їх власні розрахункові системи.

(частина друга статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Стаття 41. Регулювання бухгалтерського обліку

Національний банк встановлює обов'язкові для банків стандарти та правила ведення бухгалтерського обліку та звітності, що відповідають вимогам законодавства України.

(стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Розділ VII. ОПЕРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

Стаття 42. Види операцій Національного банку

Національний банк для забезпечення виконання покладених на нього функцій здійснює такі операції:

1) надає кредити комерційним банкам для підтримки ліквідності за ставкою не нижче ставки рефінансування Національного банку та в порядку, визначеному Національним банком;

(пункт 1 частини першої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III, від 26.12.2008 р. № 835-VI, від 17.03.2009 р. № 1131-VI)

2) надає кредити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за обліковою ставкою, встановленою Національним банком України;

(частину першу статті 42 доповнено новим пунктом 2 згідно із Законом України від 20.09.2001 р. № 2740-III, у зв'язку з цим пункти 2 - 14 вважати відповідно пунктами 3 - 15, пункт 2 частини першої статті 42 у редакції Закону України від 31.10.2008 р. № 639-VI)

3) здійснює дисконтні операції з векселями і чеками в порядку, визначеному Національним банком;

4) купує та продає на вторинному ринку цінні папери у порядку, передбаченому законодавством України;

5) відкриває власні кореспондентські та металеві рахунки у закордонних банках і веде рахунки банків-кореспондентів;

6) купує та продає валютні цінності з метою монетарного регулювання;

7) зберігає банківські метали, а також купує та продає банківські метали, дорогоцінні метали та камені та інші коштовності, пам'ятні та інвестиційні монети з дорогоцінних металів на внутрішньому і зовнішньому ринках без квотування і ліцензування;

(пункт 7 статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

8) розміщує золотовалютні резерви самостійно або через банки, уповноважені ним на ведення валютних операцій, виконує операції з золотовалютними резервами України з банками, рейтинг яких за класифікацією міжнародних рейтингових агентств відповідає вимогам до першокласних банків не нижче категорії А;

9) приймає на зберігання та в управління державні цінні папери й інші цінності;

10) видає гарантії і поруки відповідно до положення, затвердженого Радою Національного банку;

11) веде рахунок Державного казначейства України без оплати і нарахування відсотків;

12) виконує операції по обслуговуванню державного боргу, пов'язані із розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходу за ними;

13) веде особові рахунки працівників Національного банку;

(пункт 13 статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

14) веде рахунки міжнародних організацій;

15) здійснює безспірне стягнення коштів з рахунків своїх клієнтів відповідно до законодавства України, в тому числі за рішенням суду.

(пункт 15 статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Національний банк має право здійснювати й інші операції, необхідні для забезпечення виконання своїх функцій.

Національний банк має право встановлювати плату за надані ним відповідно до закону послуги (здійснені операції).

(статтю 42 доповнено частиною третьою згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Стаття 43. Участь в міжнародних організаціях

Національний банк має право брати участь у формуванні капіталу і діяльності міжнародних організацій відповідно до міжнародних договорів, учасницею яких є Україна, а також відповідно до угод між ним та іноземними центральними банками.

Розділ VIII. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ ЩОДО ОПЕРАЦІЙ З ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ

Стаття 44. Повноваження в сфері валютного регулювання та контролю

(назва статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Національний банк діє як уповноважена державна установа при застосуванні законодавства України про валютне регулювання і валютний контроль.

До компетенції Національного банку у сфері валютного регулювання та контролю належать:

(абзац перший частини другої статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

1) видання нормативно-правових актів щодо ведення валютних операцій;
(пункт 1 частини другої статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

2) видача та відкликання ліцензій, здійснення контролю, у тому числі шляхом здійснення планових і позапланових перевірок, за діяльністю банків, юридичних та фізичних осіб (резидентів та нерезидентів), які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій, в частині дотримання ними валютного законодавства;

(пункт 2 частини другої статті 44 у редакції Закону України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

3) встановлення лімітів відкритої валютної позиції для банків та інших установ, що купують та продають іноземну валюту;

4) застосування мір відповідальності до банків, юридичних та фізичних осіб (резидентів та нерезидентів) за порушення правил валютного регулювання і валютного контролю.

(частину другу статті 44 доповнено пунктом 4 згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Стаття 45. Організація валютного ринку

Національний банк визначає структуру валютного ринку України та організовує торгівлю валютними цінностями на ньому відповідно до законодавства України про валютне регулювання.

Стаття 46. Дисконтна та девізна валютна політика

Національний банк проводить дисконтну та девізну валютну політику і застосовує в необхідних випадках валютні обмеження.

Національний банк здійснює дисконтну валютну політику, змінюючи облікову ставку Національного банку для регулювання руху капіталу та балансування платіжних зобов'язань, а також коригування курсу грошової одиниці України до іноземних валют.

Національний банк здійснює девізну валютну політику на підставі регулювання курсу грошової одиниці України до іноземних валют шляхом купівлі та продажу іноземної валюти на фінансових ринках.

Стаття 47. Структура золотовалютного резерву

Для забезпечення внутрішньої і зовнішньої стабільності грошової одиниці України Національний банк має золотовалютний резерв, що складається з таких активів:

монетарне золото;

(абзац другий статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

спеціальні права запозичення;

резервна позиція в МВФ;

іноземна валюта у вигляді банкнот та монет або кошти на рахунках за кордоном;

цінні папери (крім акцій), що оплачуються в іноземній валюті;

будь-які інші міжнародно визнані резервні активи за умови забезпечення їх надійності та ліквідності.

Стаття 48. Поповнення та використання золотовалютного резерву

Поповнення золотовалютних резервів проводиться Національним банком шляхом:

- 1) купівлі монетарного золота та іноземної валюти;
(пункт 1 статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)
- 2) отримання доходів від операцій з іноземною валютою, банківськими металами та іншими міжнародно визнаними резервними активами;
- 3) залучення Національним банком валютних коштів від міжнародних фінансових організацій, центральних банків іноземних держав та інших кредиторів.

Використання золотовалютного резерву здійснюється Національним банком на такі цілі:

- 1) продаж валюти на фінансових ринках для проведення грошово-кредитної політики, включаючи політику обмінного курсу;
- 2) витрати по операціях з іноземною валютою, монетарними металами, а також іншими міжнародно визнаними резервними активами.

Не допускається використання золотовалютного резерву для надання кредитів і гарантій та інших зобов'язань резидентам і нерезидентам України.

Стаття 49. Зберігання золотого запасу

Національний банк є зберігачем державного золотого запасу, а також дорогоцінних металів, дорогоцінних каменів, інших коштовностей.

(стаття 49 у редакції Закону України від 03.02.2004 р. № 1416-IV)

Стаття 50. Позареалізаційні валютні доходи та збитки

Доходи та збитки Національного банку, пов'язані із зміною оцінки активів і пасивів, представлених у вигляді банківського золота та іноземної валюти, спеціальних прав запозичення, у зв'язку із змінами курсу іноземних валют та ціни золота враховуються і компенсуються у такому порядку:

1) чисті валютні доходи та збитки збалансовуються відповідною сумою на спеціальному резервному рахунку переоцінки валютних резервів в балансі Національного банку;

2) зазначені чисті доходи та збитки не враховуються при розрахунку річного доходу Національного банку.

Розділ ІХ. ВЗАЄМВІДНОСИНИ З ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ, ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТОМ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 51. Підвітність

Національний банк підвітний Президенту України та Верховній Раді України в межах їх конституційних повноважень.

Підвітність означає:

1) призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку Верховною Радою України за поданням Президента України;

2) призначення та звільнення Президентом України половини складу Ради Національного банку;

3) призначення та звільнення Верховною Радою України половини складу Ради Національного банку;

4) доповідь Голови Національного банку Верховній Раді України про діяльність Національного банку;

5) надання Президенту України та Верховній Раді України двічі на рік інформації про стан грошово-кредитного ринку в державі.

Національний банк України має право подавати Президенту України у встановленому порядку пропозиції щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання функцій Національного банку України.

(статтю 51 доповнено частиною третьою згідно із Законом України від 01.12.2005 р. № 3163-IV)

Стаття 52. Взаємовідносини з Кабінетом Міністрів України

Національний банк та Кабінет Міністрів України проводять взаємні консультації з питань грошово-кредитної політики, розробки і здійснення загальнодержавної програми економічного та соціального розвитку.

Національний банк на запит Кабінету Міністрів України надає інформацію щодо монетарних процесів.

Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади на запит Національного банку надають інформацію, що має вплив на стан платіжного балансу.

Національний банк підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України, якщо вона не суперечить забезпеченню стабільності грошової одиниці України.

Голова Національного банку або за його дорученням один із його заступників можуть брати участь у засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу.

У засіданнях Правління Національного банку можуть брати участь члени Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу.

Національний банк України має право подавати Кабінету Міністрів України у встановленому порядку пропозиції щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання функцій Національного банку України.

(статтю 52 доповнено частиною сьомою згідно із Законом України від 01.12.2005 р. № 3163-IV)

Стаття 53. Гарантії невтручання

Не допускається втручання органів законодавчої та виконавчої влади або їх посадових осіб у виконання функцій і повноважень Ради Національного банку чи Правління Національного банку інакше, як в межах, визначених цим Законом.

Стаття 54. Надання кредитів державі

Національному банку забороняється надавати прями кредити як у національній, так і в іноземній валюті на фінансування витрат Державного бюджету України.

Розділ X. БАНКІВСЬКЕ РЕГУЛЮВАННЯ І БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД

Стаття 55. Мета та сфера банківського нагляду

Головна мета банківського регулювання і нагляду - безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів.

Національний банк здійснює функції банківського регулювання і нагляду за діяльністю банків в межах та порядку, передбачених законодавством України.

(частина друга статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Національний банк здійснює постійний нагляд за дотриманням банками, їх підрозділами, афілійованими та спорідненими особами банків на території України та за кордоном, банківськими об'єднаннями, представництвами та філіями іноземних банків в Україні, а також іншими юридичними та фізичними особами банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку і економічних нормативів. Національний банк не здійснює перевірок і ревізій фінансово-господарської діяльності осіб, зазначених у цій статті.

(частина третя статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III, у редакції Закону України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Стаття 56. Нормативно-правові акти Національного банку

Національний банк видає нормативно-правові акти з питань, віднесених до його повноважень, які є обов'язковими для органів державної влади і органів місцевого самоврядування, банків, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності, а також для фізичних осіб.

Нормативно-правові акти Національного банку видаються у формі постанов Правління Національного банку, а також інструкцій, положень, правил, що затверджуються постановами Правління Національного банку. Вони не можуть суперечити законам України та іншим законодавчим актам України і не мають зворотної сили, крім випадків, коли вони згідно з законом пом'якшують або скасовують відповідальність.

Нормативно-правові акти Національного банку підлягають обов'язковій державній реєстрації в Міністерстві юстиції України та набирають чинності відповідно до законодавства України.

Нормативно-правові акти Національного банку можуть бути оскаржені відповідно до законодавства України.

Стаття 57. Доступ до інформації

Для здійснення своїх функцій Національний банк має право безоплатно одержувати від банків, банківських об'єднань та юридичних осіб, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення окремих банківських операцій, а також від осіб, стосовно яких Національний банк здійснює наглядову діяльність відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність", інформацію про їх діяльність та пояснення стосовно отриманої інформації і проведених операцій.

(частина перша статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III, від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Для підготовки банківської та фінансової статистики, аналізу економічної ситуації Національний банк має право безоплатно отримувати необхідну інформацію від органів державної влади і органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання усіх форм власності.

(частина друга статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Отримана інформація не підлягає розголошенню, за винятком випадків, передбачених законодавством України.

Стаття 58. Економічні нормативи

З метою захисту інтересів вкладників та кредиторів і забезпечення фінансової надійності банків Національний банк відповідно до визначеного ним порядку встановлює для них обов'язкові економічні нормативи. Ці нормативи мають забезпечувати здійснення контролю за ризиками, пов'язаними з капіталом, ліквідністю, наданням кредитів, інвестиціями капіталу, а також за відсотковим та валютним ризиком.

(частина перша статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III, від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Про подальші зміни нормативів та методики їх розрахунку Національний банк офіційно повідомляє не пізніше ніж за місяць до введення їх у дію.

Стаття 59. Резерви забезпечення ризиків

Національний банк визначає розміри, порядок формування та використання резервів банків для покриття можливих втрат за кредитами, резервів для покриття валютних, відсоткових та інших ризиків банків.

(частина перша статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Резерви для покриття можливих фінансових ризиків, а також фонду гарантування вкладів громадян створюються за рахунок доходу до оподаткування відповідно до законодавства України.

Стаття 60. Виключена

(стаття 60 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III, виключена згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Стаття 61. Повноваження щодо здійснення регулятивних функцій

Національний банк здійснює державне регулювання діяльності банків у формах, визначених Законом України "Про банки і банківську діяльність", як безпосередньо, так і через створений ним орган банківського нагляду.

(стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III, у редакції Закону України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Стаття 62. Втратила чинність

(стаття 62 в редакції Закону України від 13.07.2000 р. № 1919-III, втратила чинність згідно із Законом України від 07.12.2000 р. № 2121-III)

Стаття 63. Обмеження вимог Національного банку

Національний банк не має права вимагати від банків виконання операцій та інших дій, не передбачених законами України та нормативними актами Національного банку.

(стаття 63 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Розділ XI. СЛУЖБОВЦІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

Стаття 64. Статус працівників Національного банку

Умови найму, звільнення, оплати праці, надання відпусток, службові обов'язки та права, система дисциплінарних стягнень, питання соціального захисту службовців Національного банку визначаються Законом України "Про державну службу".

Працівниками Національного банку є службовці та обслуговуючий персонал Національного банку. Службовцями вважаються особи, які

безпосередньо беруть участь у виконанні функцій Національного банку та займають посади, передбачені штатним розписом.

Правління Національного банку визначає перелік посад працівників, трудовий договір з якими укладається у формі контракту.

(статтю 64 доповнено частиною третьою згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III, у зв'язку з цим частини третю - восьму вважати відповідно частинами четвертою - дев'ятою)

Службовці Національного банку є державними службовцями, і до них застосовуються норми Закону України "Про державну службу", якщо цей Закон не встановлює іншого.

Питання функціонування державної служби у Національному банку та класифікації посад вирішує Правління Національного банку відповідно до законодавства України.

Ранги державних службовців Національного банку, що відповідають посадам першої категорії, присвоюються Президентом України. Інші ранги присвоюються Головою Національного банку.

До складу обслуговуючого персоналу Національного банку входять працівники, обов'язки яких безпосередньо не пов'язані із виконанням функцій Національного банку.

Розмір оплати праці службовців Національного банку встановлюється Правлінням Національного банку відповідно до положень Закону України "Про державну службу".

Розмір оплати праці обслуговуючого персоналу Національного банку встановлюється Правлінням Національного банку відповідно до норм законодавства про оплату праці.

Стаття 65. Заборонена діяльність

Голова Національного банку, його заступники, члени Правління Національного банку та інші службовці Національного банку згідно із переліком посад, затвердженим Правлінням Національного банку, не можуть бути народними депутатами України, членами Уряду України, займатися підприємницькою діяльністю, виконувати роботу за сумісництвом, крім викладацької, наукової та іншої творчої діяльності.

Службовцям Національного банку забороняється входити до керівних органів та бути акціонерами банків.

(частина друга статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III,

Голові Національного банку, його заступникам, членам Правління Національного банку та іншим службовцям Національного банку забороняється отримувати позики від будь-яких інших кредитних установ, за винятком Національного банку.

Стаття 66. Збереження таємниці

Службовцям Національного банку забороняється розголошувати інформацію, що становить державну таємницю, банківську таємницю або іншу конфіденційну інформацію, яка стала відома їм у зв'язку з виконанням службових обов'язків, і в разі припинення роботи в Національному банку, крім випадків, передбачених законодавством України.

(стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Розділ XII. ОРГАНІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СТАТИСТИКИ ТА СТАТИСТИКИ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ

Стаття 67. Визначення звітності

Національний банк з метою виконання регулятивних та наглядових функцій визначає форми звітності (у тому числі консолідованої), порядок її складання та подання до Національного банку, які є обов'язковими до виконання усіма суб'єктами господарювання, в тому числі:

(абзац перший частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

1) для банків, розташованих на території України (резидентів і нерезидентів), банківських об'єднань, - для складання грошово-кредитної і банківської статистики;

(пункт 1 частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 13.07.2000 р. № 1919-III, від 10.01.2002 р. № 2922-III)

2) усіх суб'єктів господарської діяльності (резидентів і нерезидентів) - для складання статистики платіжного балансу та здійснення валютного контролю.

(пункт 2 частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Надана банками та іншими суб'єктами підприємницької діяльності інформація розголошенню не підлягає, крім випадків, передбачених законодавством України.

Вимоги цієї статті не стосуються зведеної статистичної інформації, яка підлягає відкритому опублікуванню Національним банком.

Стаття 68. Публікації

З метою забезпечення гласності з питань банківської діяльності та статистики платіжного балансу Національний банк:

1) публікує в друкованих органах Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щорічний та квартальні баланси Національного банку;

2) видає щомісячний статистичний бюлетень та журнал "Вісник Національного банку України";

3) публікує в офіційних виданнях поточну банківську інформацію, інформацію з питань грошово-кредитної та банківської статистики, яка не належить до державної та банківської таємниці;

4) надає для опублікування інформацію з питань грошово-кредитної і банківської статистики та статистики платіжного балансу відповідно до міжнародних договорів.

Склад відомостей для опублікування в засобах масової інформації визначається Державним комітетом статистики України відповідно до законодавства України.

Власником зведеної інформації з питань грошово-кредитної та банківської діяльності є Національний банк, який встановлює режим доступу до неї відповідно до законодавства України. Використання офіційної банківської інформації іншими органами для широкого публікування можливе лише з дозволу Національного банку або з посиланням на джерело її офіційного опублікування.

Розділ XIII. АУДИТ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

Стаття 69. Внутрішній аудит

Національний банк контролює діяльність своїх структурних підрозділів шляхом проведення внутрішнього аудиту, який здійснюється ревізійним управлінням Національного банку, безпосередньо підпорядкованим Голові Національного банку.

Комплексні перевірки господарсько-фінансової діяльності структурних підрозділів Національного банку проводяться не рідше одного разу на рік.

Стаття 70. Зовнішній аудит

Рада Національного банку не пізніше 1 листопада звітного року приймає рішення про аудит Національного банку і визначає аудиторську фірму, яка має відповідний досвід роботи, для перевірки річного звіту і подання аудиторського висновку. Національний банк зобов'язаний відповідно до укладеного з аудиторською фірмою договору надавати звітність та інформацію, необхідну для проведення аудиторської перевірки.

В частині руху коштів Державного бюджету України, аналізу виконання кошторису фінансову перевірку Національного банку здійснює Рахункова палата.

Розділ XIV. ОСОБЛИВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 71. Обмеження діяльності

Національному банку забороняється:

- 1) бути акціонером або учасником банків та інших підприємств, установ;
- 2) здійснювати операції з нерухомістю, крім тих, що пов'язані із забезпеченням діяльності Національного банку та його установ;
- 3) здійснювати торговельну, виробничу, страхову та іншу діяльність, яка не відповідає функціям Національного банку.

Обмеження, встановлені частиною першою цієї статті, не стосуються:

- 1) набуття з метою покриття заборгованості Національного банку будь-яких прав та активів за умови їх відчуження в найкоротший строк;
- 2) випадків, передбачених статтею 42 цього Закону;
- 3) участі у капіталах інших підприємств, установ, що забезпечують діяльність Національного банку.

Стаття 72. Податковий режим

Національний банк сплачує податки відповідно до законів України з питань оподаткування.

Стаття 73. Переважне і безумовне право

Національний банк має переважне і безумовне право задовольняти будь-яку основу на здійсненому рефінансуванні банку вимогу, оформлену у встановленому законом порядку, за якою настав строк погашення.

(частина перша статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

Переважне і безумовне право здійснюється у разі, якщо це передбачено угодою, реалізується Національним банком шляхом списання у безспірному порядку заборгованості з банківських рахунків і продажу інших активів, що перебувають у заставі як забезпечення вимог Національного банку, та задоволення вимог за рахунок чистого доходу від їх продажу.

(Закон доповнено статтею 73 згідно із Законом України від 13.07.2000 р. № 1919-III)

Розділ XV. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, за винятком частин дев'ятої та десятої статті 10 цього Закону, які набирають чинності з дня формування Ради Національного банку України у повному складі Президентом України та Верховною Радою України.

(пункт 1 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом України від 20.04.2000 р. № 1658-III)

2. Рада Національного банку має бути сформована протягом двох місяців з дня набрання чинності цим Законом. На період формування Ради Національного банку її функції щодо грошово-кредитної політики виконує Правління Національного банку.

3. Вважати такими, що втратили чинність:

розділи II та V Закону України "Про банки і банківську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 25, ст. 281);

Постанову Президії Верховної Ради України "Про Статут Національного банку України" від 7 жовтня 1991 року.

Президент України

Л. КУЧМА

м. Київ

20 травня 1999 року

№ 679-XIV